

موانع فرهنگی و اجتماعی پذیرش واکسیناسیون کووید ۱۹ در خانه‌های بهداشت

اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه مقاله:

- اهمیت واکسیناسیون در پیشگیری، کنترل و مقابله با بیماری کووید ۱۹ را توضیح دهند.
- موانع فرهنگی و اجتماعی در پذیرش واکسیناسیون کووید ۱۹ را بیان کنند.
- راهکارهای افزایش میزان پذیرش واکسیناسیون کووید ۱۹ در سطح جامعه را به کار گیرند.

زهرا صداقت دیل

مربی مرکز آموزش بهورزی
دانشگاه علوم پزشکی کهگیلویه و بویراحمد

درپذیرش واکسیناسیون کووید ۱۹

تردید و عدم پذیرش واکسیناسیون تحت تأثیر عوامل زیادی قرار دارد و ممکن است افراد به عللی مانند، سردرگمی ناشی از انبوه اطلاعات، بی اعتمادی و ارتباط بین واکسیناسیون و برخی بیماری‌ها، در مقابل دریافت واکسن مقاومت کنند. (۴) با این حال یکی از ویژگی‌های کلیدی تردید در واکسن، اعتماد به واکسن است که به اندازه اثر بخشی خود واکسن‌ها ضروری خواهد بود. در زمینه واکسیناسیون، اعتماد ممکن است در سه سطح در نظر گرفته شود. اعتماد به واکسن کووید ۱۹، اعتماد به ارایه دهنده و اعتماد به سیاست گذاران، بنابراین پژوهش‌های پیشین در مورد کارآیی و ایمنی واکسن، اخبار جعلی در رسانه‌های اجتماعی و اینترنت، انتشار اطلاعات غلط و گمراه کننده به ظاهر علمی توسط فعالان ضد واکسن در شبکه‌های اجتماعی، اطمینان کم و ادراک منفی نسبت به روند سریع توسعه واکسن در کنار عوارض جانبی مکرر می‌تواند این باور فراگیر را تقویت کند که واکسن‌ها می‌توانند به جای پیشگیری باعث بیماری شوند و بی‌اعتمادی را نسبت به واکسن افزایش دهند. (۱)

مطالعه‌ای که در مورد پذیرش واکسیناسیون در جمعیت عمومی تهران و کرمانشاه انجام شده است، نشان می‌دهد که متغیرهایی مانند سن، تقدیرگرایی و وضعیت اجتماعی اقتصادی رابطه ای معنادار با پذیرش واکسن دارند. (۳)

واکسن یکی از موفق‌ترین و مقرون به صرفه‌ترین ابزارهای بهداشت عمومی است که تا حد زیادی به حذف یا کنترل چندین بیماری جدی در قرن گذشته کمک کرده است. (۱) به همین دلیل، برای کنترل همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ علاوه بر اقدامات مؤثر بهداشت عمومی مانند فاصله گذاری اجتماعی، استفاده از ماسک، شستن دست‌ها، اجتناب از فضاهای شلوغ سر بسته و آموزش جمعیت عمومی، واکسیناسیون مؤثر، در کاهش بیماری و پیشگیری از مرگ و میر ضروری است. با این حال و با وجود ایمنی و اثربخشی اقدام‌های ایمن‌سازی، تردید در واکسیناسیون به یک مسأله جهانی در حال ظهور تبدیل شده است. (۱)

اجرای موفقیت آمیز برنامه واکسیناسیون علیه کرونا ویروس فقط منحصر به کارآیی و اثربخشی واکسن نیست و علاوه بر وجود یک سیستم بهداشتی منسجم و قوی، نیاز مبرمی به اعتماد عمومی و پذیرش جامعه هدف نسبت به واکسن دارد. (۲)

تجارب قبلی در سطح جهان و کشور مؤید این نکته است که سطح پذیرش و پوشش بالا از عناصر مهم و اصلی در موفقیت آمیز بودن برنامه‌های ایمن‌سازی هستند. اگرچه بر اساس شواهد به نظر می‌رسد نگرانی‌ها و تردیدهایی در مورد واکسیناسیون در میان افراد در کشورهای مختلف وجود دارد. تردید در واکسیناسیون از سوی سازمان بهداشت جهانی به عنوان تأخیر در پذیرش یا امتناع از واکسیناسیون با وجود در دسترس بودن واکسن اثربخش و ایمن تعریف شده است در شرایط فعلی تردید در پذیرش واکسن کووید ۱۹ می‌تواند تلاش‌های جهانی برای کنترل پاندمی کنونی را به طور جدی تحت تأثیر قرار دهد و بار جانی و اقتصادی بیشتری را بر جوامع انسانی تحمیل کند که این وضعیت در کشورهای با منابع محدود مشکلات را افزایش خواهد داد. (۳)

اجرای موفقیت آمیز برنامه واکسیناسیون علیه کرونا ویروس فقط منحصر به کارآیی و اثربخشی واکسن نیست و علاوه بر وجود یک سیستم بهداشتی منسجم و قوی، نیاز مبرمی به اعتماد عمومی و پذیرش جامعه هدف نسبت به واکسن دارد.

چالش‌های فردی، اجتماعی، فرهنگی و مدیریتی از جمله، آگاهی کم، مسایل روحی روانی، بی اعتمادی، محدودیت منابع، ضعف در نظارت، ورود افراد غیر متخصص، شک در علم، طرفداران افراطی، ضعف در اعتماد اجتماعی، عدم اطمینان به اثر بخشی واکسن، عدم اعتماد به ماهیت واکسن، عدم احساس نیاز به تزریق واکسن، عدم اطمینان به عدالت در توزیع واکسن، عدم باور به وجود بیماری، ترس از عوارض واکسن، تأثیرگذاری غیر متخصصان و بی‌اعتمادی و انتظار کشیدن برای کسب اطلاعات بیشتر و... بر پذیرش واکسن در میان مردم تأثیر گذار بوده است. (۲)

راهکارهای افزایش میزان پذیرش واکسیناسیون کووید ۱۹ در سطح جامعه

- اطلاع رسانی و شفاف سازی درباره اثربخشی و عوارض انواع واکسن‌های کووید ۱۹
- جلوگیری از انتشار اخبار ضد و نقیض درباره عوارض واکسن
- پاسخ سریع و شفاف به رویدادهای منفی محتمل

- منتسب به واکسن
- تأمین و آرایه شواهد معتبر مبنی بر ایمنی واکسیناسیون پس از تزریق گسترده و بلندمدت واکسن
- اطلاع‌رسانی عمومی درباره فرآیند تولید و ارزیابی اثربخشی واکسن (داخلی / وارداتی)
- اصلاح باورهای نادرست درباره واکسن کووید ۱۹
- تسریع در اخذ تأییدیه واکسن‌های ایرانی از جوامع بین‌المللی
- گزارش رسانه‌ای تزریق واکسن به افراد سرشناس و بانفوذ
- پاسخ گویی و مواجهه با نگرانی‌های جامعه از طریق بازسازی اعتماد و ارتباط درست با جامعه (۴و۲)

نتیجه‌گیری

واکسن کووید ۱۹ به عنوان تنها امید کنترل این بیماری مرگبار، خود با مشکلات و چالش‌های زیاد فرهنگی و اجتماعی در پذیرش واکسن از قبیل بی اعتمادی به واکسن و ماهیت آن، ترس از عوارض واکسن، تأثیرگذاری افراد غیر متخصص، اخبار جعلی در رسانه‌های اجتماعی و اینترنت و... مواجه است. نظام سلامت بایستی در کنار رعایت تمام نکات علمی، آمادگی لازم برای حل چالش‌های ذکر شده و متقاعدسازی و مشارکت جامعه در واکسیناسیون عمومی کووید ۱۹، راهکارهایی از قبیل گزارش‌دهی شفاف عوارض واکسن، آگاهی و اطلاع رسانی صحیح و بازسازی اعتماد، اصلاح باورهای نادرست درباره واکسن کووید ۱۹ و ... را به کار گیرد تا مردم با اطمینان خاطر نسبت به واکسیناسیون عمومی کووید ۱۹ استقبال کنند. (۴)

منابع

۱. حاتمی س، حاتمی ن. نقش اعتماد بر دریافت واکسن کووید-۱۹، مجله طب دریا، صفحات ۲۷-۲۰، زمستان ۱۴۰۰.
۲. کمیته ساماندهی تحقیقات کووید-۱۹، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی - رصدخانه اجتماعی کووید ۱۹، میزان پذیرش واکسن کووید ۱۹ در ایران؛ چالش‌ها و راهکارها، گزاره برگ، شماره ۳۳، خرداد ۱۴۰۰.
۳. سلیمی س و همکاران، بررسی وضعیت تمایل به پذیرش واکسن کووید-۱۹ و عوامل مرتبط با آن در جمعیت عمومی تهران و کرمانشاه، مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران، دوره ۱۶، صفحات ۹-۱، زمستان ۱۳۹۹.
۴. تهرانی س، و همکاران - ملاحظات اخلاقی در اجرای واکسیناسیون عمومی کووید-۱۹، مجله اخلاق و تاریخ پزشکی، دوره ۱۴ - آبان ۱۴۰۰